

שמונה עשרה IN הברלה THE WORDING OF

The following represents the wording of הברלה as it appears in the ברכה of חונן הדעת in נוסח today: אשכנז

אתה חוננתנו למדע תורתך, ותלמדנו לעשות חקי רצונך, ותבדל י-י א-להינו בין קדש לחול, בין אור לחשך, בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה. אבינו מלכנו, החל עלינו הימים הבאים לקראתנו לשלום, חשוכים מכל הטא, ומנקים מכל עון, ומדבקים ביראתך.

If the purpose of הברלה is to declare that G-d created the world in six days, why is it not enough to mention that G-d distinguished between Shabbos and the other six days of the year? Why do we include the fact that G-d distinguished between the holy and the mundane, between light and darkness and between the Jewish People and the other nations?

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קד' עמ' א'-אמר רבי יהושע בן לוי: המבדיל צריך שיאמר מעין הברלות האמורות בתורה.

Translation: He who recites Havdalah must include references to other instances found in the Torah in which G-d created distinctions.

teaches us that as part of הברלה, it is necessary to refer to other instances found in the תורה in which the תורה reports that G-d created a distinction between two matters. The מחזור ויטרי provides the verses that correspond to the הברלות that are recorded in the תורה and that are referred to in the הברלה that we recite in the ברכה of חונן הדעת:

מחזור ויטרי סימן שפ- וצריך לומר בין יום השביעי כו'. מאי טעמא? סדר הברלות הוא מונה: שהברלות מן התורה הם. בין קדש לחול: (ויקרא י', י') ולהבדיל בין הקדש ובין החול. בין אור לחשך: (בראשית א', ד') ויבדל בין האור ובין החשך. בין ישראל לעמים: (ויקרא כ', כו') ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי. בין יום השביעי, כו', היינו בין קדש לחול. אלא דבעי למיפרשיה סמוך לחתימה.

Translation: We are required to include a reference to the fact that G-d distinguished the seventh day from all the other weekdays, etc. Why? A person is required to recite a set of distinctions that G-d made in order to emphasize that the distinctions are found in the Torah. They are: between the holy and the mundane, as it is written (Va'Yikra 10, 10) in order to distinguish between the holy and the mundane; between light and darkness, as it is written (Bereishis 1, 4): and G-d distinguished between light and darkness; between the Jewish People and the other nations, as it is written (Va'Yikra 20, 26): and I will distinguish you from the other nations to be My nation; between the seventh day and the other days of the week; that distinction is the same as the one between the holy and the mundane. Why do we include that last distinction? Because it is a rule of Brachos that we must refer to the theme of the closing Bracha just before the closing Bracha.

Other הברלות appear in תנ"ך. How do we know how many הברלות we are required to recite in הברלה?

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קג עמוד ב- פתח ואמר: המבדיל בין קודש לחול, בין אור לחשך, בין ישראל לעמים, בין יום השביעי לששת ימי המעשה. אמר ליה: למה לך כולי האי? והאמר רב

יהודה אמר רב: המבדיל בין קודש לחול – זו היא הבדלתו של רבי יהודה הנשיא. – אמר ליה: אנא כהא סבירא לי, דאמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא: הפוחת – לא יפחות משלש, והמוסיף – לא יוסיף על שבע.

Translation: He opened and said: Who distinguishes between the holy and the mundane, between light and darkness, between the Jewish People and the other nations and between the seventh day and the other days of the week. They asked him: why do you need to include all these examples of distinctions that G-d made? Did Rav Yebudah not say in the name of Rav: reciting only He who distinguishes between the holy and the mundane, this is what Rav Yebuda Ha'Nasi customarily recited as his performance of Havdalah? He responded: I hold like the following opinion: Rabbi Elazar said in the name of Rabbi Oshiya: the one who wants to include the minimum number of distinctions made by G-d should recite three examples and the one who wants to recite the maximum should recite no more than seven examples.

Our *הבדלה* today includes three *הבדלות*; i.e. בין ישראל לעמים, בין אור לחשך, בין קדש לחול. What are other examples of *הבדלות* that can be traced to the תורה?

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קד' עמ' א' – מיתבי: סדר הבדלות היאך? אומר המבדיל בין קודש לחול, בין אור לחושך, בין ישראל לעמים, ובין יום השביעי לששת ימי המעשה, בין טמא לטהור, בין הים לחרבה, בין מים העליונים למים התחתונים, בין כהנים ללוים וישראלים, וחותרם בסדר בראשית. ואחרים אומרים ביוצר בראשית. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: חותרם מקדש ישראל. ואם איתא – הא בין הים לחרבה, לא כתיבא ביה הבדלה! – סמי מכאן בין הים לחרבה. – אי הכי, בין יום השביעי לששת ימי המעשה נמי מעין חתימה הוא, בצר חדא וליכא שבע! – אמרי: כהנים לויים וישראלים תרי מילי נינהו, בין לויים לישראלים – דכתיב (דברים י) בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי. בין הכהנים ללוים – דכתיב (דברי הימים א', כג') בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים. מחתם מאי חתים? רב אמר: מקדש ישראל ושמואל אמר: המבדיל בין קודש לחול, לייט עלה אביי, ואיתימא רב יוסף, אהא דרב. תנא משמיה דרבי יהושע בן חנניא: כל החותרם מקדש ישראל והמבדיל בין קודש לחול – מאריכין לו ימיו ושנותיו – דף קד עמוד ב – לית הלכתא כוותיה.

Translation: An objection is raised: What is the order of the distinctions recited in the Havdalah? He recites: Who makes a distinction between the holy and the mundane, between light and darkness, between the Jewish people and the other nations, between the seventh day and the six other days of the week, between unclean and clean, between the sea and dry land, between the upper waters and the lower waters, between Kohanim, Leviim and Yisraelim; and he concludes with the Bracha: He who followed a set order while creating the world. Others say, he concludes with: who formed all that was created. Rabbi Jose son of Rabbi Judah said: He concludes, 'Who sanctifies Israel.' Now if this is a correct version of what was said, surely he could not have included "between the sea and the dry land" since no distinction is mentioned in the Torah between the sea and the dry land? So, delete 'between the sea and the dry land' from this recitation. If so, you must also delete 'between the seventh day and the six working days'? That is included as a means of providing wording just before the concluding Bracha that correspond to the concluding Bracha. Then there is one less, so there are not seven? I will tell you: the words: who made a distinction between Kohanim, Leviim and Yisraelim represent two distinctions; i.e. between Leviim and Yisraelim is one distinction, as

1. According to the מחזור ויטרי, this last *הבדלה* is the same as: בין קדש לחול. We repeat that *הבדלה* because of the rule of: ברכה ברכה just before the ending ברכה; i.e. we must refer to the theme of the ending חתימה סמוך לחתימתו.

להבין את התפלה

it is written, At that time the Lord made distinct the tribe of Levi. The statement: between Priests and Levites is another distinction, as it is written, The sons of Amram: Aaron and Moses; and Aaron was made distinct that he should be sanctified as most holy. How does he conclude Havdalah? Rav said: 'Who sanctifies Israel.' While Samuel said: 'Who makes a distinction, between the holy and mundane.' Abaye, others state, Rabbi Joseph, denounced the ruling of Rav. It was taught in the name of Rabbi Joshua son of Hanania: When one concludes, 'Who sanctifies Israel and makes a distinction between the holy and the mundane,' his days and years are prolonged. But the law is not as he suggests.

The following represent a sample of the different versions of הַבְּדִלָּה that were recited as part of שְׁמוֹנַת עֶשְׂרֵה over the centuries:

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר מוצאי שבת-וכן הוא אומר: אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה. אתה הברדת בין קדש לחול בין אור לחשך ובין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה, כשם שהברדתנו מעמי הארצות וממשפחות האדמה, כן תטהרנו ותנקנו מכל חטא ועון. וחננו מאתך דעה ובינה. ברוך אתה ה' חונן הדעת.

Translation: This is what he says: Ata Chonain . . . You have distinguished between the holy and the mundane . . . just as You distinguished us from the other nations of the world and the families on Earth, so too may You cleanse us and erase all forms of sin. V'Chaneinu . . . Baruch Ata Hashem Chonain Ha'Da'As.

סידור רב סעדיה גאון-אבל בכל אופן צריך להזכיר את ההבדלה בברכה הרביעית ר"ל חונן הדעת ואומרים מאתך ה' א-להינו מענה לשון ואתה הברדתה בין קודש לחול ובין אור לחשך ובין יום השביעי לששת ימי המעשה, כשם שהברדתנו ה' א-להינו מכל משפחות הארצות ומכל גויי הארץ כן שמרנו והצילנו מכל חטא ועון וחננו מאתך דעה וחכמה ובינה. והשכל. ברוך אתה ה' חונן הדעת.

Translation: He must always refer to Havdalah in the fourth Bracha of Shemona Esrei; i.e. Chonain Ha'Da'As and say the following: From You, G-d, our G-d, the One who responds to our requests, You distinguished between the holy and the mundane . . . just as You, G-d our G-d, distinguished the Jewish People from the other families on earth and the other nations so too guard and save us from sinning, V'Chaneinu . . .

פירושי סידור התפילה לרוקח [קה] ערבית מוצאי שבת עמוד תקפמ-אכתוב לך תפילת אתה חוננתנו כסדר כי איננה כתובה בשום מקום כמו במקום אחר, כי מחזורים חלוקים הן: אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה, אתה חוננתנו למדע תורתך ותלמדינו לעשות בהם חוקי רצונך, ותברילנו ה' א-להינו בין קודש לחול בין אור לחושך ובין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה, וכשם שהברדתנו מעמי הארצות כן פדינו והצילנו מכל צרה ויגון ואנחה. אבינו מלכינו החל עלינו את הימים הבאים לקראתנו לשלום, חשוכים מכל חטא ומנוקים מכל עון ומדובקים ביראתך, ומחוננים בריוח והצלחה, וחנינו מאתך בינה דיעה והשכל, בא"י חונן הדעת.

Translation: I will lay out the wording of the Tefila known as: Ata Chonantanu because the prayer is not found written the same way in two places. The Siddurim cannot seem to agree on its wording: Ata Chonain . . . just as You distinguished the Jewish People from the other nations so too guard and protect us from all troubles and difficulties. Aveinu Malkeinu . . . and affiliated with You through our fear of You and by Your bestowing upon us peace and success, V'Chaneinu . . .

רמב"ם סדר תפילות נוסח ברכות התפילה- אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה אתה הברדת בין קדש לחול בין אור לחשך בין ישראל לעמים בין יום השביעי לששת ימי המעשה כשם שהברדת בין קדש לחול כן פדנו והצילנו מכל מיני משחית ומכל מיני פורעניות המתרגשות לבא

בעולם ושמרנו מן הכל והננו מאתך וכו'.

Translation: Ata Chonain . . . You distinguished between the holy and the mundane . . . just as You distinguished between the holy and the mundane so too redeem and rescue us from all types of difficulties and troubles that are waiting to come upon this world and guard us against all. V'Choneinu Mai'Itcha etc.

There is a fundamental difference between the wording of הברלה that we recite in שמונה עשרה and the wording of הברלה that we recite over wine. The wording of הברלה that we recite in שמונה עשרה includes requests, בקשות, as we currently say in נוסח אשכנז:

אבינו מלכנו, החל עלינו הימים הבאים לקראתנו לשלום, חשוכים מכל הטא, ומנקים מכל עון, ומדבקים ביראתך.

In the wording of הברלה that we recite over wine, we include no requests. Why the difference?

Rabbi Tzvi Hersh Grodzinsky, a Rabbinic leader in Omaha, Nebraska, in the early 1900's, provides an answer while trying to explain another issue:

מילי דברכות-חלק שני- דף רי"ט-שם, במשנה, ר"ע אומר ברכה רביעית בפני עצמה. ונראה דה"ט דר"ע משום דס"ל דעיקר הברלה אינו אלא שבח למקום על שהבדיל בין קודש לחול וכו' ואין שם בקשה. לכן אינה ענין לכוללה בברכות אמצעיות שהן בקשות, ומכל מקום לא תקנו לאומרה בג' ראשונות שהן שבח מטעמים שאמרו בגמ' דמישך שייך לברכת חונן הדעת, דאם אין דיעה, הברלה מנין. וכן מאידך טעמים שאמרו בגמ' ומה"ט ס"ל לר"א לכוללה בהודאה דהיינו בג' אחרונות שהן הודאה על עבר, אבל אינה ענין לברכות האמצעיות שהן בקשות. אבל רבנן ס"ל דבהברלה נמי יש בה בקשה דהא מסיים בה אבינו מלכנו החל עלינו הימים הבאים לקראתנו לשלום כו' כדאיתא בירושלמי כאן והביאו הטור בסימן רצ"ט. ומתתיל בשבחה ומסיים בבקשה ככל ברכות האמצעיות.

Translation: There in the Mishna, Rabbi Akiva maintains that Havdalah should be recited in Shemona Esrei as the fourth Bracha and as a Bracha by itself. It appears that Rabbi Akiva holds this position because he views the primary purpose of Havdalah to be words of praise of G-d that G-d distinguished between the holy and the mundane and he believes that no requests should be included in Havdalah. That is why in his opinion, it would be inappropriate to include Havdalah within one of the Middle Brachos of Shemona Esrei which are Brachos that contain requests. By the same token, it would not be appropriate to include Havdalah in the first three Brachos of Shemona Esrei since the Gemara says that it should be said as part of the Bracha of Chonain Ha'Da'as because if a person does not have intelligence, he does not have the ability to distinguish. Based on this we can explain the position of Rabbi Elazar who held that Havdalah should be said as part of the Bracha of Hodaah, one of the last three Brachos of Shemona Esrei whose theme is thanks for what has happened to the Jewish People in the past. In his opinion it would not be appropriate to include Havdalah in one of the middle Brachos of Shemona Esrei. The Rabbanan however hold that making a request is an appropriate addition to Havdalah. That is why they include the language of Aveinu Malcheinu as we find in the Talmud Yerushalmi and the Tur in siman 299. Therefore Havdalah in Shemona Esrei begins with praise and ends with a request so that it mimics the other middle Brachos of Shemona Esrei.

We can conclude from the points made by Rabbi Grodzinsky that the wording of הברלה in שמונה עשרה was composed differently than the words in הברלה over wine because once הברלה was placed within one of the middle ברכות of שמונה עשרה, הברלה needed to be in compliance with the rules of the middle Brachos of Shemona Esrei; i.e., open with praise and conclude with a request.

SUPPLEMENT

THE ORIGIN OF PLAYING WITH A DREIDEL ON הנוכה

The Hanukkah Anthology by Philip Goodman, Hanukkah Oddities by Sidney B. Hoenig, page 265

The Dreidel

Most popular of all Hanukkah sport was and is today the game of dreidel. As the name from the German dreihen, "to spin," implies, this is a spinning top (in Hebrew sevivon). This top was popular in medieval Germany; its letters in Latin characters N -- nisht (nothing); G -- gantz (all); H -- halb (half) and S -- shtel (put), were transferred to popular Jewish script and usage. Symbolically the top recalls the "turnover" of events when Judah the Maccabee's few forces vanquished and toppled the many in Antiochus' army. The natural sequence of events was overturned: the strong were spun into the hands of the weak, as enunciated in the Al ha-Nissim prayer of Hanukkah.

To justify the gambling, many interpreted the game as a disguised form of studying. When the Jews were not allowed to engage in the study of the Law, they would assemble to play the game and at the same time discuss the Law orally.

The Hebrew letters nun, gimel, he, shin on the dreidel are usually explained as the initial letters of the phrase that epitomized the great event -- Nes gadol hayah sham, "A great miracle happened there." However, these letters became directions for a put-and-take game, indicating nun -- take nothing; gimel -- take all; he -- take half, and shin -- put in the pot. In Israel the letters are changed to nun, gimel, he, pe; the pe, meaning po (here), refers to the Temple area; but this was not universally accepted.

Though the playing of the teetotum (dreidel) originated in medieval days and was very popular in mid-nineteenth century London under its name, derived from the letter T on one side, meaning tolum ("take all"), it was given a Jewish characterization by the rabbis' "discovery" that the letters were "prophesied" in the Bible. Confirmation was found in the biblical portion read in the Hanukkah period, i.e., in the story of Judah's coming to Goshen. The Bible relates that when Jacob planned to visit Joseph in Egypt and to settle there temporarily, he sent Judah to precede him, "to point the way ...to Goshen" (Genesis 46.28). The Hebrew letters of Goshna, "to Goshen," are similar to those on the dreidel, emphasizing that Jacob's son Judah as well as Judah the Maccabee preceded to show the way for all Israel. Since the letters on the dreidel are equal in number to the letters in

Mashiah, Messiah (both are equivalent to 358), many believed that the Messiah of the House of Judah would be the appointed one, to show the way for further miracles for Israel. The struggle of the Hasmoneans was seen as a symbolic reversal of the bondage of Goshen.

In the East European schools of the pre-Hitler period the children during the early part of the month of Kislev would be busy carving dreidels from wood or casting them in lead. An allusion to the wood product was found in the prophetic reading (haftarah) of the week: "And thou, son of man, take thee one stick, and write upon it: For Judah, and for the children of Israel, his companions" ("Ezekiel" 37.16). Thus the dreidel of wood spelled "unity" for Israel.

The letters were also mystically interpreted as alluding to the components of man's being as indicated in the Hebrew: nefesh -soul, guf -- body, sekhel -- mind; this is hakol -- all that characterizes man.

It was also observed that the four letters (358 in gematria) are equivalent numerically to nahash, the serpent or evil spirit. The dreidel is spun to topple evil and to bring forth the messianic era establishing G-d's kingdom. The Hebrew phrase "G-d is king, G-d rules and shall rule" is also the equivalent of 358.

In sum, it was stressed that the world is like a dreidel. Everything is set forth in cycles; things change and spin but all emanate from one Root. The dreidel reflects the game of chance in life as an on-going event. Its letters are also the initials of the phrase "You redeemed Your very own tribe; Mount Zion" (Psalms 74.2).